

Doktori (PhD) Értekezés Tézisei

A KIS- ÉS KÖZEPES BEFEKTETŐK HOZZÁFÉRÉSE
A BEFEKTETŐK ÉS ÁLLAMOK KÖZÖTTI
VITARENDEZÉSHEZ

Kovács Bálint

Témavezető:

Dr. habil. Fézer Tamás Ph.D., egyetemi tanár

Debreceni Egyetem

Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Debrecen, 2024

1. A disszertáció témája

A disszertáció azzal a jelentős kihívással foglalkozik, amellyel a kis- és közepes méretű befektetők (kkb-k) szembesülnek a befektetők és államok közötti vitarendezési mechanizmusokhoz (ISDS), különösen a befektető-állami választottbírószági eljáráshoz (ISA) való hozzáférés terén. Bár látszólag a külföldi befektetők méretüktől függetlenül hozzáférhetnek, ezek a vitarendezési mechanizmusok gyakran olyan akadályokat támasztanak, amelyek a kkb-k általi igénybevitelüket végképp ellehetetlenítik. Az értekezés feltárja e kihívások bonyodalmaikat és értékeli azokat, a lehetséges megoldások és a folyamatban lévő reform-munkálatok szempontjából. A rendszer reformjának egyik célja, hogy az ISDS-t hozzáférhetőbbé tegyék a kkb-k számára, és ezáltal a befektetők e kategóriája számára az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésnek ezt a formáját is fenntartsák.

Az értekezés célja, hogy elemezze a kkb-k előtt álló akadályokat, és olyan gyakorlati megoldásokat javasoljon ezekre, amelyek javíthatják a jogviták ISDS-en keresztül történő rendezésének lehetőségét, hozzáférhetőségét. A kutatás a következő kulcsfontosságú kérdésekkel foglalkozik:

- (1) Az ISDS-rendszert úgy tervezték, hogy csak nagyobb befektetők számára legyen hozzáférhető?
- (2) A kkb-k ISDS-hez való hozzáférése érdekében elősegítésére a megoldás a meglévő rendszerben található-e, és hogyan

segíthetnének a jelenlegi reformtörekvések a megoldás megtalálásában?

Az értekezés szerint az ISDS jelenlegi rendszere, amely elsősorban az ISA körül forog, nem úgy jött létre, hogy eleve a nagy felperesek részére legyen csak hozzáférhető, de specializált jellege miatt mind joghatósági, mind anyagi értelemben a kkb-k számára meglehetősen nehezen hozzáférhető. Ez olyan vitarendezési rendszert eredményez, amely az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés ezen útjába a kkb-k számára nehezen áttörhető akadályokat állít fel.

A dolgozat kritikusan elemzi az Egyesült Nemzetek Szervezete Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága (UNCITRAL) III. munkacsoportjában folyamatban lévő reformtörekvéseket. Ezt pedig abból a szempontból, hogy a javaslatok alkalmasak-e az igazságszolgáltatáshoz való aszimmetrikus hozzáférés e problémáinak megoldására.

2. Az értekezés felépítése

Az értekezés öt fejezetből áll. Az első fejezet bevezető megjegyzéseket tartalmaz a kutatás háttéréről, céljáról, fő kérdéseiről, a kutatás során felmerült kihívásokról, a témához kötődő jogtudományi szakirodalomról, valamint rövid megjegyzéseket a módszertanról.

A második fejezet részletesen foglalkozik a kis- és közepes méretű befektetők és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés kérdésével, bevezetve a kis- és közepes méretű befektető (kkb) fogalmát. Ugyanitt a kkb-k

meghatározásával, valamint a transznacionális gazdaságban külföldi befektetőként való részvételükkel kapcsolatos kérdésekre is kitér. A fejezetet az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréssel, illetve az ISA mint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés egyik módja, és a kkb-k ISA-hoz való hozzáféréssel foglalkozó rész zárja. A kutató arra a következtetésre jut, hogy az ISA-hoz való hozzáférés aszimmetrikus, a nagy befektetőket favorizálja, ami kihívást jelent a rendszer legitimitása szempontjából, és a kisebb befektetőkre negatív következményekkel jár.

A harmadik fejezet az ISDS-hez való hozzáférés legfőbb akadályáival foglalkozik. Először az ISA-hoz, mint a fő ISDS-mechanizmushoz való hozzáférés joghatósági akadályáival foglalkozik, a nemzetközi megállapodások, valamint a joggyakorlat elemzésén keresztül. Ezután részletesen foglalkozik az ISDS, különösen az ISA költségeinek kényes kérdésével, amelyek objektíve csillagászati mértékűeknek tekinthetők. Ez az alfejezet nemcsak az ISA költségeire vonatkozó empirikus bizonyítékokat vizsgálja, hanem azt is, hogy a bíróságok hogyan kezelik a költségek kérdését, ki viseli ezeket a költségeket, a költségekhez kapcsolódó különböző lényeges aspektusokat, valamint a költségeket növelő tényezőket.

A negyedik fejezet célja, hogy megvizsgálja azokat a különböző megoldásokat, amelyek valamilyen módon érintik a kkb-k ISDS-hez való hozzáféréseinek kérdését. Ez a fejezet a javasolt beruházási bírósági rendszert

(Investment Court System), a többoldalú állandó beruházási bíróságot (Multilateral Permanent Investment Court) és a nemzetközi beruházási vitarendezéssel foglalkozó tanácsadó központot (Advisory Centre on International Investment Dispute Resolution), mint az ISDS költségeinek csökkentésére szolgáló különböző módozatokat veszi górcső alá. Ezután a befektető és állam közötti mediációra, valamint a gyorsított eljárásokra, mint kevésbé költséges ISDS-mechanizmusokra tér ki. Az utolsó két alfejezetben a költségek megosztásának módjaival foglalkozik, a csoportos kereset típusú eljárásokon keresztül, valamint a harmadik fél általi finanszírozás kérdésével.

Az ötödik és egyben utolsó fejezet a kutató témához fűződő néhány következtetését tartalmazza.

Az alábbi szakaszokban az értekezés keretében végzett elemzések egy része kerül bemutatásra.

3. A kutatás módszertana

A kkb-k ISDS-hez és különösen az ISA-hoz való hozzáféréseinek kérdésének elemzése során különböző jogforrásokat, például nemzetközi egyezményeket, nemzeti jogszabályokat és választottbírósági szabályokat használ fel. A kutatás elemzi továbbá a választottbírósági határozatokból és bírósági döntésekből származó releváns joggyakorlatot is. A legfontosabb forrás viszont a jogtudományi szakirodalom, amelyben a még nem létező, de megfontolás alatt lévő, főképp reformtörekvésekhez fűződő elemzést tartalmaz. Ezek a források kerültek

felhasználásra a kkb-k ISDS-hez való hozzáférése során felmerülő kihívások feltérképezésére, valamint a megoldási javaslatok feltárására, amelyek összeolvasásával a kutató a rendszer e gyenge pontjára kreatívan törekedett reflektálni.

A kutatás során alkalmazott módszertan a doktrinális elemzésből, a nem-doktrinális módszerből, az összehasonlító módszerből, valamint az evolutív, történeti módszerből áll. Ilyen értelemben széles körű összehasonlításra került sor a különböző nemzetközi megállapodások rendelkezései és a főbb választottbírószági szabályok között. A doktrinális módszer a célravezető jog azonosítására, valamint annak elemzésére került felhasználásra. A nem doktrinális kutatás során inkább kvalitatív kutatási módszer került alkalmazásra, különösen az ISDS-re vonatkozó folyamatban lévő reformfolyamat feltárása tekintetében. Egy ilyen dinamizmus jellemezte téma esetében helyénvaló volt evolutív szemléletet alkalmazni, és tanulmányozni az ISDS területén bekövetkezett fejleményeket, a rendszer folyamatos alakulásának főbb mozzanataira reflektálva. Eszerint, az értekezés elkészülésével kapcsolatos kutatás történeti elemzésbe kezd, feltárva az ICSID Egyezmény tárgyalási dokumentumaiban található releváns vitákat, valamint a korábbi joggyakorlatot. A kutatás – ha kis mértékben is, de – interdiszciplináris megközelítéseket is alkalmazott, különösen a közgazdasági és politikatudományi kutatások eredményeinek bevonásával. A kutatás során felhasznált

empirikus adatok jogtudósok korábbi munkáiból kerültek ki. Kvalitatív értelemben a kutató átfogó beszélgetéseket folytatott a nemzetközi beruházásvédelmi jog területén nagy tekintélyű, elismert személyekkel, mind tudósokkal, mind gyakorlati szakemberekkel, hogy javaslataihoz további mélyebb betekintést és ötleteket nyerjen. Ez utóbbi szükségessége a szakirodalom hiányosságából is származik.

4. Kis- és középállalkozások, mint külföldi befektetők

A disszertáció a megfelelő definíció meghatározásának nehéz feladatát is megpróbálja áthidalni, a kis- és középállalkozások (kkv-k) esetében használt meghatározásokhoz fordulva. Míg ezek a definíciók lényegesen lehetnek a kutatás szempontjából, főképp befektetők hozzávetőleges méretének megállapítása szempontjából, fontos megjegyezni, hogy a „megfelelő” definíció kiválasztása valójában mellékes kérdéssé válik. A kiválasztott meghatározó tényezőktől függetlenül is tény marad, hogy vannak kis- és közepes méretű külföldi befektetők, valamint befektetések, és hogy aszimmetria van az ISDS-hez való hozzáférésükben a nagyobb befektetőkkel szemben. A disszertáció kitér a kkv-k és ezek külföldi befektetőként folytatott nemzetközi tevékenységeinek kérdésére is.

Az 1960-as évek óta az államok célja, hogy növeljék a kkv-k részvételét a globális gazdaságban. Ez a téma az államok és más államok állampolgárai közötti beruházási viták rendezéséről szóló egyezmény (ICSID Egyezmény)

tárgyalásakor is jelen volt. Bár a kérdéskör mondhatni a kezdetek óta jelen volt, ennek ellenére az előrelépés lassú volt, ugyanis az adatok azt mutatják, hogy a kkv-k nehezen tudtak jelentős hatást kifejteni a külföldi piacokon.

1988-ban a kkv-k az amerikai egyesült államokbeli vállalkozások 98%-át tették ki, de a multinacionális vállalatoknak csak 20%-át, és kevesebb mint 0,2%-uk működött nemzetközi szinten is. 2010-ben az EU kkv-k mindössze 2%-a működött közvetlen külföldi befektetőként, annak ellenére, hogy az EU-ban a kkv-k a létező összes vállalat 99%-át teszik ki. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) adatai szerint a kkv-k a közvetlen külföldi befektetések kevesebb mint 10%-át teszik ki, és jelentős akadályok korlátozzák nemzetközi növekedésüket.

A kkv-k előtt számos kihívás áll. A korlátozott erőforrások, legyenek azok pénzügyi vagy információs források, akadályozzák nemzetközivé válásukat. A kisebb cégek nagyobb belépési akadályokkal szembesülnek, amelyeket többek között a pénzügyi piac hiányosságai, valamint a kulturális különbségek okoznak, amelyeket nemzetközi terjeszkedésük során a kkv-k gyakran áthidalhatatlan akadályként tapasztalnak meg. A kkv-k gyakran nem rendelkeznek a nemzetközi szerződésekben való eligazodáshoz szükséges szofisztikált ismeretekkel, és kihívást jelent számukra a megfelelő vitarendezési mechanizmusokhoz való hozzáférés.

A kormányok különböző kezdeményezéseket vezettek be a kkv-k megsegítésére, többek között adóügyi ösztönzőket, a bürokrácia csökkentését, valamint az innováció és a kutatás célzott támogatását. Ezeknek az erőfeszítéseknek a kisebb gazdasági társaságok számára is a külföldi befektetésekre ösztönző programoknak kell lenniük. A beruházások előmozdítására és védelmére vonatkozó szerződések célja a tulajdonjog védelme és a befektetők politikai kockázatainak csökkentése, kezelés. A kkv-kra gyakorolt pozitív hatásuk viszont továbbra is kérdéses.

A folyamatban lévő reformtörekvések ellenére a kkv-k még mindig jelentős akadályokkal szembesülnek a nemzetközivé válás előtt. Bár hozzájárulnak a globális gazdasághoz, részvételük korlátozott, így a meglévő támogatási mechanizmusokat és jogi kereteket tovább kell finomítani ahhoz, hogy a kkv-k ezeket egyenlő módon élvezhessék, ezáltal pedig a transznacionális gazdaságnak aktív szereplőivé váljanak. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés az ISDS-en keresztül ennek a folyamatnak lényeges részét képezi.

5. A kis- és közepes méretű befektetők és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés

A kkb rövidítés a kis- és középvállalkozások (kkv-k) jól ismert kategóriájából származik, amelyek mellé a kutató indokoltan találta a természetes személyek hozzákapcsolását, ugyanis nem csak kkv-k, hanem természetes személyek is lehetnek befektetők. Ez okból

került az értekezésben a kkb rövidítés, más korlátozottabb kifejezéssel szemben kiválasztásra. Az ISDS hozzáférhetősége a befektetők e kategóriája számára kezdettől fogva témaként volt jelen az ISDS legfontosabb intézményéről, azaz a Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központjáról (ICSID) és az alapjául szolgáló ICSID Egyezményről folytatott tárgyalásokon.

Az értekezés hangsúlyozza az ISDS mechanizmusokban létrejött igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés fontosságát a kkb-k számára. Ezek a befektetők döntő szerepet játszanak a globális gazdaságban, mégis aránytalanul nagy mértékben érintik őket (egyebek mellett) az ISDS-hez való hozzáférés akadályai, ezek között például a magas költségek, a bonyolult eljárások és a joghatósági akadályok. A nemzetközi beruházási rendszer legitimitása szempontjából létfontosságú, hogy a kkb-k ehhez a vitarendezési módhoz hozzáférjenek. Ha a rendszerre vonatkozóan az az álláspont alakul ki, hogy az elsősorban a nagyvállalatok számára van fenntartva, az alááshatja a kisebb befektetők bizalmát, mi több, a teljes rendszerrel szembeni bizalmat.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés olyan alapvető jog, amelynek célja, hogy mindenki számára – méretétől vagy erőforrásaitól függetlenül – a sérelmeik jogi orvoslására való lehetőség biztosítva legyen. A kkv-k számára az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés a nemzetközi befektetésekkel összefüggésben különösen fontos, mivel a nagyobb befektetőkhez képest gyakran kevesebb erőforrással és a fogadó államok

intézkedéseivel szembeni nagyobb kiszolgáltatottság közepette működnek.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés fogalma nem csak a jogi mechanizmusok elérhetőségét, hanem a mechanizmusok használatának gyakorlati megvalósíthatóságát is magában foglalja. A kkv-k számára ez azt jelenti, hogy bár az ISDS elméletileg elérhető számukra, a magas költségek, a bonyolult eljárások és a joghatósági kihívások miatt a gyakorlatban gyakran elérhetetlenné válik.

6. A kkb-k előtt álló kihívások az ISDS-hez való hozzáférés terén

A kkb-k számos kihívással szembesülnek a befektetők és államok közötti beruházásvédelmi választottbírószági eljárás során, amelyek közül az eljárások eredendő összetettsége és költségessége kiemelkedő okozókként jelennek meg.

A kkb-k számára az ISDS-ben az egyik elsődleges kihívás a joghatóság megállapítása. A különböző nemzetközi egyezmények szerinti „befektetés” fogalmának meghatározása a kkb-kat az ISDS-hez való hozzáféréstől kizárhatja. Az ICSID választottbírószági ítélkezési gyakorlata alátámasztja, hogy a választottbírószági eljárás hozzáférhetetlenné válhat, ha olyan konkrét kritériumokat vesznek figyelembe, amelyek a kkv-k befektetési profiljának nem felelnek meg.

E tekintetben a dolgozat az úgynevezett *Salini-tesztet* vizsgálja annak meghatározása céljából, hogy egy adott gazdasági tevékenység beruházásnak minősül-e, az anyagi hozzájárulásra, tevékenység időtartamára, a kockázati elem jelenlétére, valamint a fogadó állam gazdasági fejlődéséhez való hozzájárulásra vonatkozó négyrészes kritériumrendszerre tekintettel. Bizonyos esetekben a választottbírók által lefolytatott vizsgálatok megállapították, hogy bizonyos kisebb üzleti tevékenységek a felsorolt kritériumok alapján nem minősülnek befektetésnek. Az utolsó kritérium, amely az ICSID Egyezmény preambulumaának értelmezéséből ered, igen ellentmondásosnak bizonyult, mivel egyes választottbírók meghatározták, hogy a fogadó állam gazdasági fejlődésének hozzájárulása *jelentős* kell, hogy legyen. Egy ilyen értelmezés elfogadása valójában olyan további feltétel bevezetését jelenti, amely az ISDS általi igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésben a kkb-kat megakadályozná.

Az eljárások költségvonzata egy másik jelentős akadályt jelent. A választottbírói eljárás magas költségei eltántoríthatják a kkb-kat a jogos követeléseik érvényesítésétől. Ezek a költségek magukban foglalják a jogi költségeket, a bírósági díjakat és egyéb adminisztratív költségeket, amelyek a kkb-k pénzügyi lehetőségeit gyakran meghaladják. Az ISDS-sel kapcsolatos költségek gyakran megfizethetetlenek a kkb-k számára, ugyanis több millió dollárt érnek el, ami sok kkb pénzügyi kapacitását, esetenként akár befektetésének

értékét is meghaladja. A választottbíróági eljárás magas költségei nemcsak a kis- és középméretű gazdasági szereplőket tartják vissza a jogos követelések érvényesítésétől, hanem egyenlőtlenséget is teremtenek a nagyobb és a kisebb befektetők között, mivel csak az előbbiek engedhetik meg maguknak, hogy az ISDS-en keresztüli igazságszolgáltatáshoz jussanak.

A kis- és középvállalkozásoknak az ISDS-hez való hozzáférése során felmerülő kihívások rávilágítanak arra, hogy olyan reformokra van szükség, amelyek kezelik ezeket a konkrét akadályokat. Ilyen reformok hiányában a nemzetközi beruházásvédelmi rendszer az egyenlőtlenségek állandósulásának és a kisebb befektetők világgazdaságban való részvétele megakadályozásának veszélyét hordozza magában.

7. Lehetséges megoldások a kkb-k ISDS-hez való hozzáféréseinek elősegítésére

Az ISDS reformja a kkv-k hozzáféréseinek elősegítése érdekében valójában egy sokoldalú megközelítést igényel. Az egyik megoldás a nemzetközi beruházásvédelmi megállapodások és a választottbíróági szabályok kiigazítása, annak biztosítása érdekében, hogy a kkb-kat az ISDS-ből ne zárják ki. Emellett a költségkezelési stratégiák bevezetése, például a díjkorlátozás és a gyorsított eljárások, csökkenthetik a kkb-k előtt álló akadályokat.

Az olyan finanszírozási lehetőségek, mint a perfinanszírozási, vagy pedig az ügyvédi tiszteletdíj

pernyertesség esetére való halasztására (*quota litis* megállapodás) vonatkozó megállapodások szintén lehetséges megoldásokként kerülnek megvizsgálásra az értekezésben. Ezek a megoldások biztosíthatják a kkb-k számára a követeléseik érvényesítéséhez szükséges pénzügyi forrásokat anélkül, hogy a költségeket már az eljárás elindításakor állniuk kelljen.

A perfinanszírozás a kkb-k számára az ISA-ban való részvételük finanszírozásának egyik lehetséges, életképes lehetőségeként jelenik meg. A perfinanszírozás során egy külső finanszírozó vállalja a választottbíróági eljárás költségeinek fedezését, a felperesnek esetlegesen megítélt kártérítési pénzeszegek százalékban meghatározott részéért cserébe. Ez a megállapodás biztosíthatja a kkb-k számára a választottbíróági eljáráshoz szükséges pénzügyi forrásokat anélkül, hogy az előzetes költségek terhét közvetlenül viseljék. A perfinanszírozás azonban nem kihívásoktól mentes, többek között a finanszírozókkal való kedvező feltételekről való megegyezés nehézségei miatt. Ezen túlmenően, tekintettel az ISA-eljárások magas költségeire, a perfinanszírozók korlátozottan érdeklődnek az olyan ügyek finanszírozása iránt, amelyek nem rejtik magukban a magas nyereségek potenciálját. Eszerint a perfinanszírozók az alacsonyabb értékű követelések finanszírozását inkább kerülik. Hasonló aggályok merülnek fel a perfinanszírozás más módozataival kapcsolatban is, mint például az ügyvédi tiszteletdíjra vonatkozó megállapodások vagy pedig a közösségi

finanszírozás (crowdfunding). Ez utóbbi esetében viszont van olyan megoldás, amelyben a tömegfinanszírozást nem az egyes finanszírozók számára ígért megtérülés kíséri. Így a perfinanszírozás nem befektetési cikként, hanem más fajta elégtételre tekintettel, vagy az általában vett igazságosság nevében szerzett adományként jelenik meg.

A kkb-k ISDS-hez való hozzáféréseinek elősegítését egyéb megoldásokkal is lehet szorgalmazni. Költségmegosztási megállapodások által, hasonló helyzetben lévő befektetők, lehetőség szerint, követeléseiket csoportosan is indíthatják. Egy ilyen megközelítésben a kkb felperesek a forrásait egyesíthetik a választottbírósi eljárás közös finanszírozására, ezáltal a pénzügyi terhek több fél között oszlanak el. Az ilyen megállapodások csak azokban az ügyekben lehetnek hatékonyak, amelyekben hasonló követelések merülnek fel ugyanazzal az alperes állammal szemben, és ahol a kollektív fellépés növelheti a kis- és középméretű piaci szereplők alkupozícióját. Az értekezés röviden ismerteti a kötvénytulajdonosok által indított ügyekkel kapcsolatosan kialakult beruházásvédelmi választottbírósi joggyakorlatot.

Egy másik lehetséges megoldás az ISDS-eljárások reformja, amely kifejezetten a kkb-k számára kialakított gyorsított és egyszerűsített választottbírósi eljárásokat foglal magában. Ezek az eljárások csökkentett dokumentációs követelményeket, rövidebb határidőket és alacsonyabb bírósági díjakat foglalhatnak magukban, így a választottbírósi eljárás a kisebb befektetők

számára hozzáférhetőbbé és megfizethetőbbé válna. A gyorsított eljárások különösen előnyösek lennének a viszonylag alacsony értékű követelésekkel kapcsolatos ügyekben, amelyek esetében a teljeskörű választottbírói eljárás költségei egyébként aránytalanok lennének a vitatott összeghez képest.

Ezenkívül a nemzetközi beruházásvédelmi egyezmények tartalmazhatnának olyan rendelkezéseket, amelyek a választottbírói eljárás megkezdése előtt alternatív vitarendezési (ADR) módszerek – például mediáció vagy békéltetés – alkalmazását ösztönzik. Ezek a módszerek kevésbé kontradiktórius, így költséghatékonyabb módot kínálhatnak a kkb-k számára a fogadó állammal szembeni jogvitáik rendezésére. Bár a mediációra vonatkozóan már kialakítottak a megfelelő rendszerek, mindeddig nem mondható sikeres alternatív vitarendezési mechanizmusnak a beruházásvédelmi jogviták esetében. Idővel, viszont, ez is változhat. A kérdés inkább az, hogy hogyan lehet egy államot mediációra bírni, egy gyengébb alkupozícióból.

Végezetül megállapítható, hogy az ISDS pénzügyi akadályai jelentős kihívást jelentenek a kkb-k számára, és korlátozzák a befektetéseik védhetőségét, tehát a az ISDS-típusú vitarendezés igénybevételét a viták felmerülésekor. Az olyan stratégiák révén azonban, mint a költségmegosztás, a perfinanszírozás, az ügyvédi tiszteletdíjra vonatkozó megállapodások és a gyorsított eljárások elfogadása, lehetséges ezen akadályok

csökkentése és a kisebb befektetők igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek javítása.

7. A beruházási bírósági rendszer és az UNCITRAL III. munkacsoportjában kidolgozott további megoldási javaslatok

A beruházási bírósági rendszer (ICS) olyan koncepció, amely az Európai Unió (valamint Kanada) által aláírt néhány új beruházásvédelmi megállapodásban szerepel. Ez egy állandó nemzetközi bíróság felállításáról szól, amely az ISDS-ügyek megoldására szolgál, búcsút intve a klasszikus ISA-nak.

Az EU ezen elképzelésért az UNCITRAL III. munkacsoportjában is lobbizik, ahol egy többoldalú állandó beruházási bíróság (MPIC) létrehozása mellett érvel. Ha ez utóbbi létrejön, a kétoldalú beruházásvédelmi egyezményekbe foglalt ICS kiiktatásra kerülne. Az EU érvelés szerint egy ilyen nemzetközi bíróság koncepciója csökkenteni fogja a költségeket, és ezáltal javítani fogja az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést. Az Irán és USA közötti követelésekkel foglalkozó bírósággal (Iran-US Claims Tribunal) és más hasonló struktúrákkal kapcsolatos korábbi tapasztalatok azt mutatják, hogy ezek hatékonyan oldják meg a kisebb összegű vitákat, és igazságot szolgáltatnak olyan esetekben, amikor a követelések csekélynek mondhatók. Annak ellenére, hogy egy ilyen bíróságban sok lehetőség rejlik, a megvalósításától egyelőre távol állunk.

A rendszert olyan irányba is lehetne terelni, ahol az államok megállapodnak egy olyan intézményről, amely az ISDS-követeléseket érvényesítő kkb-k részére pénzügyi és/vagy jogi támogatást nyújtana. Ez egy tanácsadó központ formáját ölthetné, hasonlóan a WTO Jogi Tanácsadó Központjához (ACWL), amely a fejlődő országoknak nyújt jogi segítséget a Kereskedelmi Világszervezeten belüli jogvitákban. Egy hasonló központ, amely szolgáltatásait a kkb-knak is nyújtaná, az aránytalan ISDS-hez való hozzáférés problémakörének enyhítésében egyfajta megoldást jelenthet. Sajnos ez az elképzelés nemrégiben elvetésre került, amikor az UNCITRAL-ban megállapodtak a nemzetközi beruházási vitarendezéssel foglalkozó tanácsadó központ alapszabályáról, ugyanis ebből a kkb-knak nyújtott segélyezés lehetőségét végül kihagyták.

8. Következtetések

Az értekezés arra a következtetésre jut, hogy bár a kkb-k jelentős kihívásokkal szembesülnek az ISDS-hez való hozzáférés terén, léteznek megoldások. A költségek csökkentését célzó reformok végrehajtásával az ISDS hozzáférhetőbbé tehető a kkb-k számára. Ez nemcsak a kkb-k igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésén javítana, hanem hozzájárulna egy igazságosabb és kiegyensúlyozottabb nemzetközi befektetési rendszer kialakításához is. Az ISDS-hez való aszimmetrikus hozzáférés problémáját megoldó reformok a legitim nemzetközi beruházási jog és vitarendezés zálogát jelentik.

Nyilvántartási szám: DEENK/456/2024.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Kovács Bálint
Doktori Iskola: Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10067006

A PhD értekezés alappjól szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (8)

1. Szilágyi, J. E., **Kovács, B.**: Acquisition of Land Rights by Foreign Investors: An International Investment Law Perspective.
In: Acquisition of Agricultural Lands: Cross-Border Issues from a Central European Perspective / Szilágyi János Ede, CEA Publishing, Miskolc, 55-75, 2022. ISBN: 9786156474087
2. **Kovács, B.**: Emberi jogok a nemzetközi beruházásvédelemben: védekezéshez is kevés?
Erdélyi Jogélet. 3 (4), 81-106, 2022. ISSN: 2734-6226.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
3. **Kovács, B.**: Watch for the Ripples, Not Just the Splash: How the EU Position on Investment Arbitration Has Affected the Enforcement of Awards.
Central European Journal of Comparative Law. 3 (1), 137-160, 2022. ISSN: 2732-0707.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47078/2022.1.137-160>
4. **Kovács, B.**: Access to Arbitration as Access to Justice: The Case of Investment Arbitration.
In: In dubio pro scientia. Szerk.: P. Szabó Béla, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 109-128, 2021. ISBN: 9789634903918
5. **Kovács, B.**: A nemzetközi beruházásvédelmi vitarendezés reformja küszöbén: észrevételek és javaslatok a jogorvoslattal kapcsolatban.
Iustum aequum salutare. 17 (3), 121-144, 2021. ISSN: 1787-3223.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
6. **Kovács, B.**: Third-party funding: Improving SME access to investment arbitration.
In: Global Values and International Trade Law. Ed.: Nagy Csongor István, Routledge Publishing, London, 186-203, 2021. ISBN: 9780367473846
7. **Kovács, B.**: Beruházásvédelem - kihívás a nemzeti szuverenitással szemben.
In: Ad salutem civium inventas esse leges : Tisztelgő kötet Vékás Lajos 80. születésnapjára. Szerk.: Veress Emőd, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 47-60, 2019. ISBN: 9786069061152

8. Kovács, B.: Access of SMEs to Investment Arbitration: Small Enough to Fail?

In: Investment Arbitration and National Interest. Ed.: Nagy Csongor István, Council on International Law and Policy, Indianapolis, 89-102, 2018. ISBN: 9780985815684

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága irányelvei szerint:

„A” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 1, melyek közül az értekezés alapjául szolgált: 1

„B” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 1, melyek közül az értekezés alapjául szolgált: 1

A DEENK a Jelölt által az IDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2024.08.30.

